Székesfejérvár, 1902. IX. évfolyam, 78. szám. Szombat, julius 12.

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló“ a vobis institutam ad catholicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általatok katholikusok törekvéseinek előmozditására „Fejérmegyei Napló“ czim alatt létesitett új lapot mi örömmel helyeseljük.) XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. márczius 6-án.

Előfizetési árak: Egész évre 12 kor., félévre 6 kor., negyedévre 3 kor. Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő: BILKEI FERENC.

Megjelenik minden kedden, csütörtökön és szombaton este. Szerkesztőség és kiadó-hivatal: Szent-István-tér 1. Egyes számok kaphatók: a dohánytőzsdékben.

Dr. Schlauch Lőrinc bíbornok.

Ismét zászló lobog Sion ormán. Szine fekete, a halál szine. Gyászt jelent. Némán lengeti a szél, mintha fájna a munkája: dr. *Schlauch* Lőrinc bibornok, nagyváradi püspök elhunytát hirdeti a népnek.

A legkiválóbb magyar főpapok egyike, a római szentszék bibornoka, a lánglelkü hazafi, Ő Felsége bölcs tanácsosa, a nagy elméjü tudós szónok, a püspöki kar disze eltávozott az élők sorából.

Áldozatot kivánt tőlünk, újabb és újabb áldozatot, rövid időn belül a negyediket, talán vétkünk, hithideg lelkünk büneiért — a halál.

Elszedi jegjobbjainkat, mert méltatlanok vagyunk rájuk, elszedi nagyjainkat, hogy mi, korcsszülötte epigonok annál jobban érezzük a csapást, érezzük hitközönyünk, lanyhaságunk súlyos bünének nehéz átkát. Hidassy, Steiner, Zalka s most *Schlauch*, ez a fájó veszteségünk, Sionnak oszlopai.

Ők megküzdötték a nehéz harcot! Ők megdicsőültek. Isten ragyogó glóriájában vették jutalmukat; nekünk szeretetüket, jámbor emléküket és az imádságot hagyván, hogy Jézus szive szerinti rettenthetlen bátor vezérekért esedezzünk a Mindenhatóhoz, kik küzdelmünkben példával szolgáljanak s a szent keresztet győzelemre vezérelvén, tiszteletet és dicsőséget szerezzenek annak nemcsak a mi sziveinkben, de végig a hármas halom birodalmán, Szent Istvánnak örökében.

A három nagy apostol sirjánál meghallgatta az Úr a könyörgők ima szavát. Most sem maradhat az Ég könyörtelen, mert tudja gyengeségünket a gyengéknek istápoló Atyja!

A nagy halottban egyháza, a kath. egyház siratja egyik legerősebb harcosát. Az „ecclesia militans“ egyik bölcs és kitartó vezérét. Mi magyarok felekezeti különbség nélkül gyászolhatjuk benne nemzeti államiságunk egyik erős oszlopát. A ki csak nevében volt német, de lelkében igaz, sovinista magyar. A ki segitő kezét először nyujtotta ki Romániában pusztuló magyar véreink felé. A ki gróf Károlyi Istvánnal együtt megteremtette az első magyar közmüvelődési egyesületet. A ki a hazaszeretet hirdette a Szent László Társulatban, az Akadémián s a templomi szószék magaslatáról. A ki, a a merre hivatása vonta, a magyar közmüvelődésnek virágait fakasztotta ki, még a nemzetiségi törekvések állal letarolt mezőkön is. A ki élete egyik legjelentősebb pillanatában, mikor a bibornoki koronát fejére tették, ezt a vallomást tette: *Nemzetem iránti mély szeretet*, melyet semmi sem képes gyengiteni; *királyom iránti hűség*, melyet semmi sem képes megtörni, a mi a lelket átszellemiti: a *mély vallásosság*, mely tüzes oszlopként állott életemben, jótékonyan fénylő estesi lag gyanánt tündöklik annak alkonyán: e háromság az, mely valómat átjárja.“

Schlauch Lőrinc élete a közdelmeknek a folyamata, melyet azonban a sikereknek és fényes kitüntetéseknek egész sorozata ragyogott be.

A bibornok halálhirét és élete történetét a következőkben foglaljuk össze:

Betegsége és halála.

Schlauch biboros negyvenhat nap óta feküdt súlyos betegen. Betegsége csak tegnapelőtt éjjel változott válságosra tüdővizenyősödés következtében, ami tetemesen lefokozta a nehéz beteg erejét. Ugyancsak tegnapelőtt délután 5 órakor *Winkler* József püspök feladta az utolsó kenetet. Aznap délután érkezett meg Rómából a pápa apostoli áldását közlő latin nyelvü távirat püspökhöz, aki a nagybeteg kivánságára kérte az apostoli áldást. Kilenc óra felé állott be a halálküzdelem s háromnegyed tiz órakor magához szólitotta a Mindenható. Utolsó szava ez volt: Jézus!

Élete.

Schlauch Lőrinc uj-aradi német családból származik. Édes atyja, ki a temesvári családi sir-

A FEJÉRMEGYEI NAPLÓ TÁRCÁJA.

Miniatür fotografiák.

VI. Zsülike.

Még a babákkal játszadozott s egyszerre csak arra a felfedezésre jutott, hogy: bajusza nőt a porcelán babának. Hogyan, miképpen ment végbe ez az érdekes procedura, nem is sejtette, de nem is igyekezett magának számot adni róla. Annyi tény, hogy hirtelen, minden előzetes készülődés nélkül, de megrovásra méltó hűtlenséggel elfordut a „Piri hercegnők“, „Zsazsa grófnők“, „Lona baroneszek“ s a többi arisztokrata hölgyek szemenszedett társaságától. Közönyében annyira ment, hogy még a liebling „Lili komtesznek“ igért tüli áthuzatu estélyi öltözékről is megfelejtkezett, mint Kupak város nemes tanácsa országos hirü költőjének a fő-téren felállitandó emlékszobráról; pedig tudvalevő, hogy mindennemü igéret a becsülettel vagyon familiáris viszonyban. Igy aztán a faképnél hagyott diszes hölgykoszoru búbánatnak és pusztulásnak indult.

Hiába, szegény kis lány nem tehetett róla, hogy minduntalan annak a csunya bajuszos babának a képe tolakódott lelki szemei elé. Mindenben és mindenütt csak ezt látta. Nem volt kedve semmihez, de e képen merengeni naphosszat, az ám jó volt nagyon. A csevegő pajkos kisleány félénk, zavart lett, álom borult napsugaras szemeire és kereste a magányt.

A nagy barackfa alá rejtőzni a virágos galyak közt beszürődő holdvilágba kapcsolni a merengő tekintetet s e fénysugár hosszu utján bejutni egy ragyogó, szines birodalomba, óh ez még az arisztokrata hölgycsoportnál, sőt a másnapi leckénél is előbbvaló és kedvesebb volt . . . S ha igy a számtani házi feladvány végeredményében sohasem stimmelt, vagy éppen el sem készült és másnap reggel sietősen kellett lekapni valamelyik társnője helyes dolgozatáról, ugyan ki lehetne érte a hibás? — csakis a csalogató, bünös holdsugár, no meg tán a — bajuszos baba . . .

Oh, ugy látszik, igy van ez már a világ teremtése óta és erről nem tehet még hét öregasszony sem.

Hanem az a barackfa is vén bünös lehet. Micsoda büvös dolgokat sugdoshatott a kis kurtaszoknyás felsőbbleány fülébe, mig ő szegényke az egyenes és forditott viszony ismeretlenjét igyekezett feltalálni. Ráhullatta illatos szirmait szőke fejére és elkábitotta mathezissal telt eszecskéjét. Hizelgő, csábitó volt körülötte minden. A ráhulló szirmocskák szövetkeztek a csintalan szellővel, a zengő madárdallal és ő olyan jóhiszemüleg, édes nyugalommal hallgatta megvesztegető suttogásukat. Segitettek neki az ismeretlent keresni és az egyenlet végére, a keresett X helyére beállitották a — hamis szemü bajuszos babát.

A komoly studiumok ezidőszerinti rendes sikertelenségén egy kicsit boszankodva, de a végeredményen mégis csak megnyugodva, leejtette kezéből az irónt, felkönyökölt az asztalra és tenyerébe támasztotta kissé derüs árnyalatu dacos arcocskáját. Igy akart, a levegőbe nézve ábrándozni, ah, de valami különös véletlen többnyire keresztül huzza az ember számitását.

Hihetetlenül, csodálkozón, hosszan a szempillák rebbentése nélkül meresztette szemeit — valakire. Valakire mondjuk, mert az egyenlet, illetve az asztal végén tényleg, a maga teljes valóságában ott ált a keresett X az ismeretlen: a bajuszos baba. Tehát a képet fizikai valósággal — és jól — beállitotta.

A „különös vételnél“ ki megzavarta ábrándozásában, megfogta kezeit, merőn a szemébe nézett és váratlanul, csodálatosan bizsergető hangon kérdezte:

— Szeretsz?

Ez egyetlen szónak nagyszerü, csodás ereje uj, ismeretlen világot tárt fel a kis leány lelkében, az alvó érzéseket zömével kelté életre. Sok szin, káprázatos, lángoló szinek lobbantak fel szemeiben, nyugtalan vibrációban működtek idegszálai. Elsápadva felugrott, szivéhez kapott mint akkor szoktunk, ha valami nagy érzés, jobbadán fájdalom, markol szivünkbe, remegő ajkaiból egy rövid, halk sikoly tört elő és elfutott.

Ha a kis felsőbbleány a szigoruságában is szeretett Etelka néni kémiai, vagy mathematikai kérdésére ilyen feleletet ad, bizony alaposan beszekundázik.

Ezután már csak az igazgató tanárnő tantárgya érdekelte, de ebből is csupán egyetlen igető, melyet dicséretes szorgalommal tanult meg minden fő és mellékidőben hajtogatni.

Mai lapunk 6 oldal.

boltban nyugszik, *Schlauch* Pál volt, tekintélyes, közszeretetnek örvendő jómódu épitő, kinek több háza volt Uj-Aradon; édes anyja, kit még két éves korában elvesztett, *Jost* Katalin. Uj-Arad, hol a bibornok 1824. március 27-én született, élénk forgalmu mezőváros 5555 lakossal. Hatodik gyermeke volt Schlauch Pálnak, József, Katalin, Fanny, Erzsébet, Pál előzték meg, mig Nándor, Hoffmanné Eleonora már atyjának második házasságából származtak. A bibornok különben atyját a hatvanas években, mint gyarmatai esperes-plebános vesztette el, hol a nagy család atyja minden gyermeke közt legjobban szeretett tartózkodni.

A fényes tehetségü gyermek középiskoláit Aradon és Szegeden végezte, ez utóbbi helyen mint a legmagyarabb városban lett a német fiuból szivvel-lélekkel nyelvben, aspirációban magyar ifju, amint hogy legszebb emlékei az ifjukorból a tiszaparti metropolishoz kötik s a Szeged ujjáépitéséről szóló törvényjavaslat alkalmából mondott beszédében azt mondja, hogy Szeged volt a hely, hol „szellemi élete“ kezdetét vette. Innen került föl Pestre mint csanádi kispap a központi papnevelő intézetbe, hogy az egyetemi tanulmányokat elvégezze, hol is a már akkor virágzásban lévő „Magyar iskolában“ méltó föltünést keltett az „oroszlánkörmöt“ eláruló dolgozataival. Az ideális irányu ifju egyéniségének legjobban megfelelt a papi hivatás, mely az erkölcsi és szellemi ideál harmonikus kifejlődésének olyannyira kedvező s a mely az embernek nem munkáját, hanem egész személyiségét igényli s igy természetes vonzóerőt is gyakorol minden eszményibb lélekre.

Theologiai tanulmányait 1846-ban befejezvén, a nagy Lonovics József püspök, akkortájt a főpapság legkiválóbb, legtekintélyesebb tagja, udvarába rendelte levéltárosnak, hol Mihálovich, később zágrábi érsek és Fábry Ignác, utóbbi kassai püspök nagyrabecsülését érdemelte ki. 1850-ben Pécskán, majd ismét Nagy-Szent-Miklóson, majd Temesvár-Belvárosban találjuk, mint káplánt, theologiai tanár (dogmatika) és szegények ügyvédjét egy személyben. 1851-ben dogmatikai tanszékét az egyházjogi és egyháztörténelmivel cserélte meg s igy kedvenc tárgyát tanitva, jobban neki adhatta magát tanulmányainak, bár 1852-ben még szentszéki ülnökké is nevezettevén ki, a sok tanulmány, a nagy elfoglaltság, folytonos megfeszitett figyelem annyira aláásták természettől különben szilárd egészségét, hogy kénytelen volt plebániát kérni, melynek nyugalmasabb viszonyai, a jó falusi levegővel, visszaadták egészségét s édes atyjával egyesitették a családjához igaz szivvel ragaszkodó fiatal papot. 1859-től kezdve marcyfalvi, 1863-ban temes-gyarmatai plebános és alesperes lett s igy közel jutván a megyei központhoz, nagyobbszabásu és általános érdeklődést keltő tevékenységet fejthetett ki. Jogbölcseleti, egyházjogi, nevelődéstörténeti tanulmányai mellett ez időtől kezdődik szereplése a vármegyei közéletben, de ez időtájt lőn főpásztorának b. e. Bonnaz püspöknek is bizalmas, annyira meghitt embere, hogy a jótékonyságáról hires főpap többször maga kereste fel a plebániáján jeles papját. Sokoldalu elfoglaltsága dacára is megszerezte a kanonjogi doktori diplomát 1867-ben.

Eötvös József báró, az uj kultuszminiszter fölszólitotta Simor hercegprimást, hogy a 48-as törvények értelmében inditsa meg a katholikus autonomia megalkotására irányuló mozgalmat. Tudjuk, hogy a nagy verve-vel kezdődött mozgalom, melyben nemcsak világiak, de egyes egyháziak is elvesztették a katholikus talajt lábuk alól, mily szomoruan feneklett meg. Schlauch akkori szereplése vonta magára a legmagasabb körök figyelmét. 1868-ban és 1871-ben egyházmegyéje autonomiai követté választotta meg a már ekkor egyházmegyéjében nagy tekintélynek örvendő gyarmatai plebánost. Haynald érsek, Simor hercegprimás estélyén sietett megismerkedni a hires plebánossal, ki ekkor ismerkedett meg a katholikus közélet akkori nagyjaival: Mailáth Györgygyel, báró Sennyey Pállal, Apponyi Csáky grófokkal. Legnagyobb feltünést 1871. március 16-án mondott nagy beszéde keltett, melytől kezdve senki sem kételkedett a lángeszü pap emelkedésében, kit igazán nem külső körülmények, összeköttetések, vakszerencse, hanem Isten különös kegyelme és saját munkája, készültsége tettek nagygyá.

Nemsokára még egy kitünő alkalma akadt ragyogtatni tehetségeit. Ghyczy Kálmán képviselő Észrevételek cimü röpiratára megirta hatalmas Válaszát. 1872-ben csanádi kanonok lett.

Ugyanazon évben mondotta Budavárában azt a hires Szent István napi beszédet, mely őt az ország szemében is egyik legnagyobb egyházi szónokká avatta. Nemsokára szatmári püspökké nevezte ki ő Felsége 1873. március 7-én.

Püspöki székét október 2-án foglalta el nagy ünnepségek között. Székfoglaló beszédje, a mely messze visszhangzott, Szatmár határán tul, „*A kereszlyénség viszonyáról szólott az ész fejletségéhez és az államalakulásokhoz.*“ Beszédei párhuzamos sorozatban vonulnak egymás mellett: egyrészt az *egyházi* templomi beszédek, másrészt *főrendiházi* és *Szt. László-társulati* szónoklatok. Mint egyházi és politikai szónoklati irodalmunk legbecsesebb emlékművei, momentumai két vaskos kötetben találhatók.

1877-ben elnöke lett a *Szent-László-társulatnak,* 1894-ben diszelnöke. Megnyitó beszédei országos eseményekké váltak, melyek a parlamentet is foglalkoztatták, de főképpen a legmagasabb szinvonalon álló irodalmat.

Váradi püspöksége.

A pápa 1887. május 26-án erősitette meg a kitünő főpap kinevezését. Főrendiházi működésének oroszlánrésze váradi püspöksége idejébe esik. Ő Felsége az ő irott véleményét kérte ki az egyházpolitikai javaslatokról, mire az a hatalmas „Memorandum“ keletkezett, amely mindenha monumentális emléke lesz a főpásztor zseniejének. A bibornok Váradon is folytatta nagyszabásu szónoki működését. A jogakadémia százesztendős jubileumán mondott remek szent beszédje volt: *Hinni és tudni,* a másik egy nagyszabásu essay volt: *Evolució és a létért való küzdelem,* a harmadik *Biharmegye millenniumi* közgyülésén mondott hatalmas, haza- és szababságszeretettől áthatott beszéde volt.

Egyházmegyéjének jóléte, fölvirágzása képezte egyik legfőbb óhajtását mindenkoron. Az egyházmegye céljaira tett alapitványainak összege 1897-ben aranymiséje alkalmával tett 100.000 forintos alapitványával együtt immár 200.000 forintra megy.

Nagyvárad városa az elsoroltakon kivül a bibornoknak rendkivül sokat köszönhet.

Schlauch mint szónok.

Schlauch bibornok fenomenális szónoki tehetségét leggyakrabban a tomplomok szószékein fejtette ki. Mint egyházi szónok, beszédeinek főforrását a *Szentirásból* meritette. Mesteri módon tudta kiszemelni állításainak bizonyitására és megvilágitására az Irás szavait. Beszédeinek előadása mindig megfelelt azok magasztos tartalmának és klasszikus szépségü formájának. Schlauch épp oly magasan állt a *politikai és társadalmi* szónoklatok terén is. Negyedszázaddal ezelőtt mint szatmári püspök bevonult a törvényhozás termébe és azóta szakadatlanul részt vett a politikai életben, azonban mindig távol állt a pártpolitika hullámzásaitól. Husz esztendeig tagja volt a magyar delegációnak, annak a munkálataiból is kivette a maga részét.

Első nagy felszólalása a *néptanitók* ügyének volt szentelve. A *büntetőtörvény* javaslat tárgyalásánál általános feltünést keltett nagy jogászi tudásával.

Az a kegyetlen bajuszos X mindig üldözte. Egyszer, megint csak a végzetes barackfa alatt, fenyegetőn rákiáltott:

— Adósom vagy! Vigyázz! — Erre a kétségbeejtő figyelmeztetésre olyanféle érzései voltak, mint a ki valamely megnevezhetlen, sejtelmes pillanatban meghallja a halál figyelmeztető rideg szavát.

Rémületében, szorongásában szivesen rászánta már magát számlája kiegyenlitésére, de hitelezője — eltünt. S ez a forditott viszony, hogy most a hitelező hagyja ott az adóst, holott rendesen az adós szökik meg a hitelező elől, megfélemlitette.

A folytonos töprengéstől, meg a hüvös estéken való ábrándozáskor szerzett hüléstől beteg lett. Egyszer, némi kis lázban, látta ágyához közeledni a kérlelhetlen, csunya kuzint. Betegségét sulyosbitó lelkivergődése elcsitult, egy nagy sóhajban megkönnyebbült. Magához vonta és forró fülébe sugta:

— Szeretlek, szeretlek . . . Isten veled! Elgyöngült a hangja, fáradtan lecsukta szempilláit. A nyitott ablakon a virágillatos meleg levegővel beözönlött a közeli templom erős harangzugása s kimerült, lázas képzelete a még éber, de gyengülő öntudatosság s a bekövetkezendő lethargikus állapot határmesgyéjén, elhitette vele, hogy már az ő halott lelkének harangoznak. S ez a gondolat, hogy: meghal, vitte át a hosszas önkivületi állapotba.

De meggyógyult. A szép kuzin gyakori látogatása, őszintének látszó szerelme meggyógyitotta. Ha nem is éppen ez, de ő szegényke az ő szerelmes kis szivével igy gondolta.

Fiatal testébe gyorsan tért vissza az erő s utána tán szebb, kissé komolyabb s valamennyire „nagyleányos“ lett. A mi ezután következett, az egy tiszta, naiv kis felsőbbleány szivének káprázatos, ragyogó boldogsága volt. Pár hónap csupán, rövid, gyors, futó. Elmult az is, mivelhogy a napnak is vagyon alkonyata. A sugárzó, ragyogó út, széditő, feneketlen szakadék elé vezette a leányt, ki tájékozatlanul, zokogva kapaszkodott valami mentő-rögbe az ismeretlen, veszedelmes tájékon.

Mert hát kegyetlenek, rosszak azok a bajuszos babák. Csupán az a céljok, hogy felzavarják egy tiszta, ártatlan lélek nyugalmát s a saját gyönyörűséges fiziognómiájokat helyezik el a centrumba, hogy nekik tetsző ideig e körül forogjanak a kipattanó, érlelődő, erősbödő érzelmek. De csakhamar eltelnek, mint az éhes gyomor a mohón bevett táplálékkal s tovább állnak, újból feltörni egy másik érintetlen leányszivet.

De csak a figurát veszti el bennök a leánysziv, saját érzését kitépni vagy átformálni nem tudja. S minél tovább él az emlék a leányszivben, annál nagyobb dicsőségnek tartják ezt magukra nézve ezek a bajuszos bábok. Ez pedig nem dicsőség s épp nem az övék, mindössze annak a tartós érzelmü szivnek nyomorusága.

A szegény kis Zsülike a sok bánkódásban elbetegesedett. Vérszegény lett s kifogyott; vérét vaspilulákkal igyekezett visszanyerni. De az emberekben elvesztett hitét, bizalmát semmi sem tudta visszaadni. Bezárta lelkét és elfordult az emberektől. Néha megsajnálta azt az időt, mikor elfordult a nemes arisztokrata hölgyecskéktől, de azért nem tudott volna bünbánóan visszatérni hozzájok, mert mélységesen meggyűlölt minden bajuszos és bajusztalan babát.

Idők multán csillapul a legélesebb fájdalom is. Ő is eljutott a közöny stádiumába, mikor az elmult érzések viharzó, tomboló fergetegének feliderése sem sebzi véresre szivünket. Emlékszünk a pusztitásra, de már nem jajgatunk fölötte.

Igy az élénk kis Zsülikéből megfontolt, higgadt s nagyon komoly Julia lett. Hanem azért a legnagyobb csüggedésben is az emberi lélekben rejtőző reménységgel várja a — feltámadást . . .

VII. *Ida.*

Hirtelenszőke, savószemü leány volt. Színtelen, ovál arcza nagy vörös pattanásokkal volt telehintve. Vértelen szája inkább nagy volt, egyenetlen fogai nem vallottak csillogó gyöngyszemekre. Termete néhány centivel tul ment az alacsonyt jelző mértéken, kifejlett idomai jóltápláltságra, acélos izmai szivós erőre mutattak.

Két pajkos fiú közt nőtt fel s ezektől sok fius tempó szorult bele. Darabos, határt nem ismerő modorban beszélt, érctelen fahangon. Ha ez meg is járta fiútestvéreinél, bizony ő nála kellemetlennek tetszett. Olyan könnyedén beszélt a legkényesebb témákról is, hogy az ember gondolkozóba esett és az iparkodott eldönteni, vajjon naiv-e s tudatlanságból beszél igy, vagy neveletlen és megfontolja szavait?

Schlauch, mint tudós.

Schlauch Lőrinc egyike volt a legnagyobb hittudósoknak. Két vaskos kötetben kiadott beszédei, külön megjelent nagyszámu dolgozatai, azonkivül kötetekre menő kiadatlan beszédei és mély bölcseséggel telt pásztorlevei egész tárházát képezik a hittudományoknak. Alig van olyan hittudományi és kivált apologetikus kérdés, melyet egyik vagy másik alakban fel nem dolgozott, mindig mélyenjáró ésszel, nagy alapossággal, korszerü és szellemes alakban.

Valósággal eseményszámba ment a hazai egyházjog terén Várad nagytudomándu püspökének, *„Az egységes polgári házassági jogról"* szóló terjedelmes fölterjesztése, mely ugy jogtörténeti adatainak hűségével, mint világos és meggyőző érvelésével egyike a leghatalmasabb házasságjogi munkáknak nemcsak hazánkban, de az egész egyházjogi irodalomban.

UJDONSÁGOK.

— **A zágrábi hadtestparancsnok jubileuma.** *Bechtolsheim* báró hadtesiparancsnok, a ki az 1866. junius 24-iki custozza csatában, mint uhlanus tiszt vitéz magatartásával annyira kitünt, ma ünnepli Zágrábban 50 éves szolgálati jebileumát. Tegnap a hedtestparancsnok tiszteletére *Khuen-Héderváry* gróf bánnál ebéd volt, melyen 55-en vettek részt. A tábornoki kar, továbbá az idegen törzs- és főtisztek a délelőtt folyamán tisztelegtek az ünnepeltnél. A helybeli uhlanus ezred küldöttségének tagjai: *Schilling* őrnagy, *Thurn* és *Fröhlich* kapitányok.

— **Az állami iskola áldásai.** Az állami (felekezetlen) népoktatás a semmihitüség melegágya. Ez már régi dolog. Most azonban, mint a „Magyarság"-ból olvassuk, megesett az is, hogy Liptó-Szent-Miklóson vad, őrjöngő felekezeti izgatást folytat az iskolában egy tanitó, kinek nevét — elég helytelenül — elhallgatja egyelőre az illető lap. A tudósító, ki az esetet a „Magyarság"-gal közölte, igy ir;

„A lap olvasói iránt sokkal nagyobb tisztelettel viseltetem, semhogy ékes kifakadásait lenyomtatnám, csupán egy-két mondatát idézem: Ki a római pápa?

— A római pápa egy olyan ember, akinél a Luther szolgálója többet tud.

— Mik vannak a kath. templomban?

— Vannak: Mariankák, Katilinkák, Zsuzsánnák s ezeket imádják; éppen olyan bálványványimádók a katholikusok, mint a régi zsidók, akik a pusztában levő aranyborjut imádták.

Nem, nem folytatom tovább, a vér felforr az emberben, pedig ezek a legenyhébb kifejezései a türelmetlen tanitónak, s ha odaszámitjuk még azt is, hogy ez az ember az áll. el. iskolához kinevezett rendes tanitó, megáll az eszünk nagyfoku elfogultságán vagy rosszakaratán."

Nekünk nem áll meg az eszünk! Csak megerősödik ama sziklaszilárd meggyőződésünk, hogy az iskolák nem valók az állam kezébe. Az egyház nevelte az emberiséget, annak kell nevelnie továbbra is! Különben pedig kivánesian lessük, mi lesz az illető tanitóval. Az utlevelet megérdemli, az bizonyos, mert ilyen beszédet a korcsmában sem folytat józan ember, nemhogy az iskolában.

— **Rendkivüli közgyülés a városnál.** Székesfejérvár szab. kir. város törvényhatósági bizottsága hétfőn azaz f. hó 14-én rendkivüli közgyülést tart, mely alkalommal a közöshadseregbeli gyalogsági laktanya épitési ügye, továbbá az elemi iskolai állás mikénti betöltése kerül tárgyalás alá.

— **Előléptetések a főreáliskola tanári karában.** A vallás és közoktatásügyi miniszter *Aujedszky* Adolf, *Borostyán* Sándor és *Farkas* Antal főreáliskolai tanárokat a VIII. fizetési osztály első fokozatába, *Téri* József és *Koronczy* Imre tanárokat a VIII. fizetési osztály második fokozatába, *Kukla* István tanárt pedig a IX. fizetési osztály első fokozatába léptette elő.

— **Meghivás.** A fejérvármegyei tüzoltó-szövetség elnöksége rendes évi gyülését az önkéntes tüzoltó-testület meghivása folytán ez alkalommal Vaál mezővárosban vasárnap, f. é. julius 20-án délelőtt 10 órakor fogja megtartani a vaáli kaszinó termében, mely alkalommal egyszersmind a vaáli tüzoltó-testület uj őrtanyája felavattatni fog. Ezen ülésre Fejérvármegye összes önkéntes és községi köteles tüzoltó-testületei oly hozzáadással hivatnak meg, hogy ezen ülésen minden község tüzoltósága egy szavazóképes tag által képviseltetheti magát, de az ülésen minden tüzoltó résztvevet és felszólalhat. A mely tüzoltó egyenruhával nem bir, legalább a vármegye szinét jelentő zöld és sárga karszalagot viselni kéretik, Az ülés tárgyaiból felemlitendő a titkár jelentése az időközben felmerült tüzrendészeti eseményekről, a pénztári számadás megvizsgálása, folyó ügyek elintézése, inditványok tárgyalása stb. Az ülés végeztével a vaáli önkéntes tüzoltó őrtanya felavatása. Délután 2 órakor a vaáli testület gyakorlata támadási feladattal egybekötve. Ha valamely testület óhajtaná, hogy a jövő gyülés az ő községükben tartassék meg, azt a most tani ülésen jelentse be. Midőn ezen tanulságos gyülésre a tisztelt bajtársak tömeges megjelenését kérjük, maradtunk bajtársi üdvözlettel: Dr. *Burchard Béla*váry Rezső, szöv. alelnök, *Vida* Pál, szöv. titkár.

— **Anyakönyvi hír.** Kayos Sándor nyug. tanitó, csurgói lakost a belügyminiszter a csurgói anyakönyvvezetői hivatalhoz helyettes anyakönyvvezetőnek nevezte ki.

— **Pótólag fölvett szavazók.** A városi központi választmány legutóbbi ülésén a következők vétettek fel az 1903. évre összeállitott képviselőválasztók névjegyzékébe: Béla Lajos (Szömörce-utca 6.), Bakány István (Csutora-utca 16.), Danc István (póstánál), Kováts István, boda (Sörpince-utca 74.), Latzkovits Miklós (Palotai-ut), Löke József (Kertalja 56.), Id. Márián Péter (Gáz-utca 11.), dr. Mészöly Pál (Jókai-utca 3.), Polcer Lőrinc (Zámoly-utca 8.), Schmikl János (Kossuth-utca), dr. Városy Gyula (megyéspüspök) és Vimmer József (Sörpince-utca 25.) Elutasittatott kettő.

— **Lóverseny Sárkeresztúron.** Az 1. és 6. honvédhuszár-ezred f. hó 10-től 20-ig a tüzérséggel kapcsolatban hadgyakorlatokat végez Sárkeresztúr határában. *József* főherceg — mint értesülünk — katonai körútján f. hó 19-én tart szemlét a Sárkeresztúron gyakorlatozó csapatok felett, melyeknek tisztikara a főparancsnok tiszteletére *lóversenyt* rendez. Ebből az alkalomból városunkból is számosan rándulnak át a szomszédos községbe, a hol jó ételekről és italokról *Mészöly* Lajos, a szinházi sörcsarnok uj bérlője gondoskodik, a kinél a tisztikar is étkezik a gyakorlatok folyamán.

— **Rendőri brutalitás.** Laptársunk, a Sz. és V. egy hosszabb közleményben foglalkozik a fenti cim alatt azzal a gyalázatos munkával, melyet néhány berugott alak végzett f. hó 6-án virradóra az ősz-utcai Reinitz-háznál. Mintegy 30 ablaktáblát vertek be s egyéb kárt is okoztak. A tettesek nyomozása a rendőrség kötelessége s mert a rendőrség végezte e kötelességét, ezért érte a támadás. Ha tisztán a botrányos esettel foglalkozott volna leptársunk, nem szólnánk hozzá a dologhoz, de mert valószinüleg egyoldalu információ alapján a tényállás hiányos ismerete mellett itéletet mond az ez ügyben eljáró rendőrök felett, iparkodik azokat sárba rántani, az állásukhoz, fontos hivatásukhoz szükséges tekintélytől megfosztani, mielőtt a biróság a tényállást megállapitaná, kötelességünknek tartjuk az ügyre némi világosságot vetni — a több oldalról beszerzett felvilágositások alapján. *Reinitz* Mihály kávéháztulajdonos a rendőrségnél tett panaszfeljelentés alapján Mihályi Imre, Mihályi István, id. Steszkál Ferenc, Rekop József és *Strausz* Jenő helybeli lakosokat emliti, mint a botrány hőseit. Ezek a hires legények, köztük *Strausz* is megszökött a rendőrség elől s kötelességszerüleg üldözte a tetteseket annál is inkább, mert az ügyeleteti szolgálatot teljesitő rendőrtisztviselő a vizsgálat érdekében a a tettesek előállitását szükségesnek találta. A rendőrök ily körülmények között parancsot teljesitettek, midőn Strausz Jenőért, ki atyja lakásán, illetve pékműhelyében keresett menedéket, a házhoz mentek, vele közölték jövetelük okát s mert az a hatósági közegeknek nem engedelmeskedett, a rendelkezésüre álló kényszereszközökhöz folyamodtak. Hogy az ajtót befeszitették, mint laptársunk állitja, az a valóságnak nem felel meg, de hisz erre szükség nem is volt. Hogy mégis brutalitással s magánlak megsértéssel vádolja laptársunk a rendőröket, ez csak egyoldalu, érdekelt féltől eredő, a helyes tényállásnak meg nem felelő információnak lehet eredménye. Mi megengedjük, hogy rendőreink nem szalonképes modorban fogták karon a már rendőrileg büntetett tettest, de hisz ezt épen Strausszal szemben, a ki már nem először ad alkalmat a rendőri beavatkozásra, kivánni sem lehet. — Ámde történt légyen a dolog bármiként, nem helyeselhetjük, hogy beigazolt tényállás nélkül egy oly testület embereit rántotta sárba laptársunk, a mely testület méltán számithat a közönségnek nemcsak tiszteletére, hanem támogatására is, mert

---

Mig más elszörnyüködött beszédjén és pirult, az édes anyja könnyezésig kacagott, atyja pedig tapsolt és brávózott. Ilyen rendreutasitások után persze ki csodálkozhatik az eredményen? Meg azon, hogy szolidabb nevelési elveket követő édes mamák siettek a leányaikkal való barátságnak minél rövidebb határt szabni.

A visszavonult barátnőket követte az udvarlósereg komolyabb, számottevőbb eleme. A léhább csapat visszamaradt. Jó csalétek volt ezeknek a könnyelmü mulatós lány, tán inkább a potya vacsora, meg a jó bor. Hogy milyen alakokból áll ez a csapat, az nem jött kérdésbe, a fő az, hogy voltak csatlósok quantum satis.

Veszedelmesen kacér leány volt; nem riadt vissza a kacérság legkényesebb fogásától sem, hogy udvarlóit állandósitsa, de főkép szaporitsa. A bemutatás első pillanatában pertu viszonyba lépett mindegyikkel és ha az ifju jó képet csinált ezen extravaganciához, ő lett a kegyeltek kegyeltje. Ha épen egy csókkal akarta megpecsételni a „bruderschaftot" miért ne? — szivesen.

Nap nap után állandó tanyát lelt házuknál a legléhább naplopó is, tekintet nélkül erre vagy arra, csak éppen elegáns ruha legyen rajta. — Vigasságuk majd kiverte a ház oldalát és a lány, apjának kitünővel minősitett tanitványa, akárhány gyáva legényt az asztal alá ivott. Megtörtént, hogy hajnal felé azon mód, ahogy voltak, kocsira kuporodtak s hajrá! versenyfutásra körül a határban. E jukkerleány ötletes vicce volt az is, hogy ilyen alkalmakkor a boldog álomban szunnyadó lehervadt virágszálakat, gyöngéden maguk közé helyezték és valahol a határszélen letették, az Isten őrizetére és irgalmára bizván.

Apa, anya gyönyörködött a remek gyermekben. Boldog reménységgel nézték nyaktörő munkáját és a biztató jövőben való feltétlen megnyugvással várták: mikor csip nyakon egy dusgazdag nábobot. Közben némi tagadhatatlan szorongással szedték fel ingatlanaikra a nagy kamatu kölcsönöket.

Az adósság nőtt, az udvarlók fogytak, a mulatság ritkább, a férjvadászat kétségbeesettebb lett. Utoljára a roppant adósság elnyelt mindent, — a férjjelölteket is. Nem kimélt meg semmit, csupán a hirtelenszőke, savószemű vénülésnek indult leányt, meg a sok évek óta sárguló, immár hiányos kelengyét.

Az apa, első kétségbeesése után, könnyedén vállat vont, mitsem törődve a dolgok ilyetén fordulatával. Odáig jutott, hogy most már becsesebb volt előtte egy kis kupica mindennél a világon. Mit bánta ő, ha nem is finom többé az a folyadék, mi benne van, csak égessen belül, csak butitsa az agyat.

Az anya pedig olcsó pénzen elherdálta az annak idején vagyonba került kelengyét, hogy egy kis összegecskét harácsoljon össze, a mivel leánya átlépje a hivatalos szoba küszöbét.

Letört a jukkerleány, de nem annyira, hogy a biró ajtaja előtt levetette volna kacérságának cifra rongyait.

Szabó Ilona.

hisz a személy- és vagyonbiztonság érdekében a bünösöket üldözi, ez pedig minden embernek legjobb tehetsége szerint adandó alkalommal kötelessége.

Nagy baj az, hogy a közönség a rendőrben még mindig a régi policeit, fizetett ellenséget lát s a helyett, hogy támogatná, meggyalázásában leli örömét. Pedig nehéz, talán a legnehezett munka az övék. Jól tudjuk, hogy rendőrségünk nem felel meg teljesen a követelményeknek, de végez annyi munkát, hogy erejét haladja túl; kevés a létszám s e mellett rossz a szervezet, mert nálunk a rendőr nemcsak rendőr, hanem minden egyéb, a mi a szolgai munkák összességét rakja vállaira. Nincs szakoktatás, mert erre sem a rendőrnek, sem felebbvalóinak nem enged fizikai időt a sokoldalu elfoglaltság. Elég baj ez nekik is.

És ha ily viszonyok között, főleg rendőrileg büntetett egyénnel szemben a beigazolást még nem nyert tényállás alapján a rendőrök eljárását ostorozzuk, kiöljük azt a kis ambiciót is, mely egyedül lehet ösztönzője hivatali kötelességének teljesitésében annak a testületnek, mely nyomoruságos fizetési viszonyok mellett csak azért fárad éjjel-nappal, hogy betevő falatjátj biztositsa. Ezt életösztöne parancsolja.

Ők a közérdeket szolgáltatják, ezért tartottuk szükségesnek laptársunk nem éppen jóindulatu soraival szemben a helyes tényállás ismertetésével megvédeni azt a reputációt, melyre főleg ily csekély létszám mellett nagy a szükség.

— **A III-ad osztályú kereseti adó** A fentebbi cim alatt dr. Ödönfi Miksa budapesti ügyvéd összeállitotta a III-ad osztályú kereseti adóra vonatkozó törvényeket, rendeleteket és fontosabb elvi jelentőségü határozatokat. Jelenleg, midőn az egész országban folyik a III-ad osztályó kereseti adó kivetése, igen hasznos szolgálatot tett szerző az adózó polgároknak, mert e füzetben megtalálja mindenki, mily alapon van adója előirányozva; ki tudja számitani, helyesen van-e előirányozva; tájékozást szerez az adókivető s *felszólamlási* bizottságok előtti eljárásról és az általa igénybe vehető jogorvoslatokról. Végül megtalálja a füzetben a III-ad osztályú kereseti adó kivetése tárgyában hozott fontosabb elvi jelentőségü határozatokat. A füzet ára 1 korona, kiadja az Országos Központi Községi nyomda r.-t. Budapest, VI., Váci-körút 61. Kapható itt, valamint a szerzőnél, VI., Teréz-körút 35. sz. a. és minden könyvkereskedésben.

Bár városunkban és megyénkben az adótárgyalások már lezajlottak, a *felebbezések* körüli eljárás fontosságára való tekintettel, ajánljuk e könyvet olvasóink figyelmébe.

— **A péthi dalhangverseny.** A székesfejérvári „Polgári Dalkör" által rendezendő társas kirándulással egybekötött dalhangverseny programja. Péthre a vonat indul vasárnap délután 3 órakor, érkezik Péthre 3 óra 30 perckor. Kerékpár-verseny indulása a Hármas-hidtól 3 óra 15 perckor. Hangverseny kezdete d. u. 6 órakor. — Műsor: 1. „Hazánk" Wimmertől. 2. „Régi nóta" egyveleg Lányi Ernőtől. 3. Pepi-tánt" Geneé-től. 4. „Legszebb madár" egyveleg Mocsáry L.-től. 5. „Esti ima" Kreutzertől. 6. „Erdő alkonya" Schmölzer B.-tól. 6. „Éji dal" Merschner-től. 8. „Bordal" Kölcseytől. 8 és fél órakor lampionos kerékpár-felvonulás, utána tánc. — Menet-díj oda és vissza: II. osztály 1 kor. 60 fill., III. osztály 1 kor. Belépti-dij a hangversenyhez 60 fill. Vasuti-jegyek kaphatók vasárnap délután 2 óráig az „Otthon" kávéházban, 2 óra után a vasuti állomáson.

— **Szülők figyelmébe!** Melegen ajánljuk a budapesti *Mária Kongregáció internatusát* mindazon szülők b. figyelmébe, kik gymnasiumba járó gyermekeiknek megbizható keresztény nevelést óhajtanak nyujtani. Harmadik éve, hogy az internatus fennál s máris a keresztény társadalom mérvadó köreinek elismerését megnyerte. Az évi tartásdij az egyenruházati költségen kivül *600 korona.* Felvételre jelentkezni lehet a Mária kongregáció internátusának igazgatóságánál: Budapest, VII. Damjanich-u. 50. sz., mely kivánatra azonnal szolgál prospektussal.

— **Gyászrovat.** Részvéttel vettük a következő gyászjelentést: A székesfejérvári m. kir. pósta- és távirda tiszti kara szomorodott szivvel jelenti felejthetetlen kartársuknak *Raschka* Paula m. kir. posta- és táv. kezelőnőnek folyó évi julius hó 11-én történt gyászos elhunytát. A megboldogult hült tetemei július 12-én délután 3 órakor fognak a Szent-Görgy kórháznál beszenteltetni s onnan a „Szent Háromság" temetőben áyugalomra helyeztetni — Székesfejérvár, 1902. julius 12-én. — *Áldás és béke poraira.*

— **Névváltoztatások.** Zsidó Károly hercegfalvai csendőr vezetéknevét belügyminiszteri engedélylyel Zsolnai-ra, Korpai János bodajki ev. ref. tanitó pedig Korponai-ra változtatta.

— **Köszönetnilványitás.** El nem mulaszthatom mindazoknak, kik szeretett jó feleségem elhunyta alkalmából súlyos fájdalmamat részvétükkel, a gyászszertartáson való megjelenésükkel enyhiteni és ravatalára koszorut helyezni szivesek voltak: ezuton is hálás köszönetemet nyilvánitani. — Székesfejérvár, 1902. évi julius 12-én. — *Szabó* Lajos.

— **A szinházi sörcsarnok uj bérlője.** A szinházi sörcsarnokot, mint értesülünk, *Mészöly* Lajos sárbogárdi lakos vette bérbe s már augusztus hó 1-én megnyitja üzletét. Mészöly éveken át jóhirű vendéglőse volt Sárbogárdnak, jó konyhájával, de meg kitünően felszerelt pincéjével vendéglője a vidéken a legkeresettebbek egyike volt. Most, hogy városunknak lesz polgára, azt hisszük, a szakember minden tudásával fog hozzánk beköszönteni s a legjobb cégért fogja alkalmazni, ha jó borral és jó konyhával igyekszik meghóditani városunk polgárságát. A sörcsarnok tágas helyiségeit a modern igényeknek megfelelőleg renováltatja és rendezi be s igy remélhetőleg városunk közönsége pártolni fogja a jó modoru, derék s becsületes vendéglőst.

— **Gyujtogatás boszuból.** Acsáról irják lapunknak, hogy ott f. hó 8-án *Bencsik* József jegyző szőlőhajlékát felgyujtották s mire észrevették, a tüz annyira elharapódzott, hogy az épület megmentésére godolni sem lehetett. A hajlékot valószinüleg a jegyző valamelyik haragosa gyujtotta fel, legalább erre enged következtetni az a körülmény, hogy ugyanazon időben az egyik elöljárósági tag szőllejét is teljesen tönkretették, a mennyiben az egészet lekaszálták. A csendőrség nyomozása a kivánt eredményre eddig nem vezetett.

— **Pusztitó vihar.** Városunkban, de a vidéken is óriási károkat okozott a vihar, mely tegnap, hatalmas eső kiséretében egy fél napon át dühöngött s úgy a gabonanemüekben, mint a szőllőben nagy pusztitást vitt véghez. A buzát és zabot sok helyen megdöntötte s igy a már megindult aratást is késleltette. A kukoricának és kerti veteményeknek az eső nagyon jót tett. A szél városunkban a fákat nagyon megtépte, itt-ott ki is döntötte, sőt némely helyen a háztetőbe is belekapaszkodott, emberben azonban sehol sem esett kár.

— **Portómentesség engedélyezése.** A földmivelésügyi miniszter fokozottab gondot fordit a fatenyésztésre s az eddigi lanyha eljárás helyett nagyobb sulyt helyez a községi faiskolákra. Ujabban közbenjárására a kereskedelmi miniszter a községi faiskolák kezelőinek a postai szállitásoknál portómentességet engedélyezett.

— **Lőgyakorlat éles tölténnyel.** A 12. uhlanus ezred egyik osztálya f. hó 24-én Zámoly község hgtárában éles tölténnyel tábori lőgyakorlatot végez. A hatóság a szükséges óvintézkedéseket megtette.

A dunai monitor-hadihajók f. hó 25. 26. és 27-én Ercsi mellett időznek s ezen napokon a hajók legénysége lőgyakorlatot végez.

— **Nyilváuos elszámolás és köszönet.** A magyarországi munkások rokkant és nyugdij-egylet Székesfejérvári fiókja f. hó 6-án Varga István vendéglőjében zártkörü táncvigalommal egybekötött cseresnye juliálist rendezett, a mi várakozáson felül sikerült, s az „Özvegy és árva-alap" is szépen gyarapodott. Felülfizetni szivesek voltak: Havranek Antal 10 kor., Rauscher Béla, Csipke János 5—5 kor., Kristóf Károly 3 kor. 20 fill., Ispkits Ignác 2 kor., Teidl József 1 kor. 60 fill., Havranek Jenő 1 k. 20 fill., Schmölcz László, Rejha Károly, Dombrovszky János, Tögl Lajos, Bors József, Tarics János, Bruszt Ármin, Aradi Ferencz, Jost Fülöp, Esser Alajos, Schwerteczky Julánna, Vekerle Lajos, N. N. 1—1 kor. Molnár Miklós, Szeitl János, N. N. 60—60 fill. Fröschl József, Bartusek Antal, Virág János, Vendég Endre, Izsó József, Knittlhoffer Józsefné, Varga Imre, Schröder Antal, Lézer Ferenc, Noficer János, Hortobágyi Jenő. Szakály Ferenc, Borza Ignác, Czizel Kálmán, Kossa Mátyás, Szokoly István, Virág János, Nyári György, N. N., N. N. 40—40 fil. Kronhoffer Antal, Engelman Kálmán, Grüner N., Beleznay István, N. N., N. N. 20—20 fill. Ugy a felülfizetőknek, mint Gróf Imre tagtársunknak a mulatság céljaira ajándékozott cseresznyéért ez uton mond köszönetet a rendezőség. A mulatság tiszta jövedelme 130 korona s igy most együtt az Özvegy és árvaalap meghaladja a 600 koronát.

— **Betörések.** A szegény legények kora megszünt ugyan, a kisebb-nagyobb betörések, lopások azonban még mindig napirenden vannak. Legutóbb Nessl Alajos ürümajori tiszttartónál tettek látogatást. Eddig ismeretlen tettesek feltörték a Moór mellett fekvő rókahegyi hajlékát s elvitték a gazdasági felszerelést. — Tibold Alajos táborhegyi szőllőhajlékát is feltörték, onnan öt kidolgozott szarvasagancsot loptak el. Valószinüleg mindkét helyen ugyanazon tettesek garázdálkodtak, a kiket a csendőröknek szorgos nyomozásuk dacára sem sikerült kézrekeriteni.

Pete Gyula fényképészeti mütermébe egy tanuló felvétetik.

Egy-két középiskolai tanuló a jövő iskolai évre egy róm. kath. hivatalnok családnál teljes ellátásra elfogadtatia.

Iskolai Értesitők.

(Folytatás.)

3. Városi elemi- és ismétlő-iskolák.

Az iskolák száma 10. Tehát a város tanuló ifjuságának legnagyobb kontingensét ölelik föl magokba. Értesitőjüket *Szirbek* József h. igazgató szerkesztette s a mennyire tere engedte, elég bő beszámolóját adja az év történetének. Programmértekezés azonban nincs az Értesitőben. Az igazgatói teendőket hosszu évtizedeken át, egészen a jelen évig *Göbel* János György vitte, a kit betegsége kényszeritett arra, hogy nagy felelősségü s a legönodaadóbb buzgalommal betöltött állását odahagyja. A munkás nemzedékeknek egész sora került ki kezei alól; lehetetlen, hogy nemes alakját a város gyermekei valaha is elfelejtsék.

Az Értesitő statisztikája szerint a város területén tanköteles gyermek volt összesen 5420. Fiu 2944, leány 2476. Legtöbb volt a római katholikus 4592 (a város tehát katholikus város). A zsidók száma 450; ev. ref. volt 291, ág. ev. 65. Az ismétlő tankötelesek száma az előző évhez képest csökkent, a minek okát az igazgató abban látja, hogy a szülők főkép leányaikat idősebbeknek mondják be, mint a milyenek, csakhogy a tankötelezettség alól kivonhassák és szolgálatba adhassák. Ezt a visszaélést szerinte nagyon helyesen csak ugy lehetne megszüntetni, ha a hatóság mindazokat, a kik gyermekeik életkorát szándékosan rosszul mondják be, kérdőre vonná. — A segélyezés terén különösen kitüntek a város törvényhatósági bizottsága és iskolaszéke s a különböző jótékony nőegyesületek.

A *faiskolákról* nem nagy elragadtatással emlékezik az Értesitő. A jelenlegi állapot az, hogy a faiskolában van 362 nemesitett és 2240 vadfa. — A *sásfonó* tanfolyamot 70 tanuló látogatta, a kik *Óvári* V. Dániel derék vezetése mellett 284 drb. munkát készitettek 126 kor. értékben. Résztvett a tanfolyam a „Fejérmegyei és székesfejérvári munkakiállitáson" s kiállitott tárgyaiért *diczérő oklevelet* nyert. — A *méhészetből Vida* Dezső, *Pausch* Rafael és *Sólyom* Lajos buzgó és szakszerü vezetésével 27 tanuló nyert rendszeres elméleti és gyakorlati oktatást. Méhészeti bizonyitványt 10 tanuló kapott. — Az *iskolai takarékpénztáraknál* általában hanyatlás tapaszlatható, a minek oka az, hogy a gyermekek ma már inkább a postatakarékpénztárhoz fordulnak, a hol pénzük után kamatot is kapnak s a hol 10 fillérenként szintén összegyüjthetik pénzüket. Valamennyi iskolánál a betevők száma volt 536, a kik 1992

kor. 11 fillért tettek be s 2124 kor. 91 fillért vettek ki. A mult évről 288 kor. 10 fillér maradt.

Az iskolai épületek céljuknak — a belvárosi iskolát leszámítva — megfelelnek. Örömmel emliti az Értesitő, hogy az iskolaszék sürgetésére a város tanácsa is komolyan foglalkozik az Apáca- és Galamb-utcák sarkán épitendő uj iskolaház kérdésével, a mely ha felépül, segiteni fog nemcsak a tóvárosi és vizivárosi iskolák tulzsúfoltságán, hanem részben apasztani fogja még az olaj-utcai iskola tulnépességét is. S ha a város mielőbb felépitteti a palotavárosi iskola 4-ik tantermét is, nem panaszkodhatunk többé tulzsufoltságról. Hogy a belvárosi iskolák ügye sem maradhat időtlen időkig megoldatlanul, mindenki érzi. Az igázgató véleménye szerint ezt a kérdést csakis a Proviant-ház telkén épitendő uj iskolával lehetne gyorsan és gyökeresen megoldani, minthogy azon telek magában egyesiti mindazokat a föltételeket, a melyeket egy modern iskolaház épitésénél figyelembe venni szükséges. — Az iskolák felszerelésére, bár tökéletesnek mondható, 812 kor 03 fillér fordittatott.

Alapitványok után 1258 kor. 29 fillér jutott az ifjuságnak. — Örömmel jegyzi fel az Értesitő, hogy az iskolákban, pár osztályt kivéve, a fegyelem és annak gyakorlása kifogástalan. A tanitók inkább atyai szeretettel, mint drákói szigorral iparkodtak megtévedt tanitványaikat megjavitani és jó utra terelni s hogy ez nekik jórészben sikerült is, csak buzgalmukat és helyes paedagogiai tapintatukat dicséri. — Az *ifjusági könyvtárakra* a rendelkezésre álló 635 kor. 85 fillérből 570 korona 70 fillért forditottak, a melylyel 220 munka szereztetett be. Van most a könyvtárakban 5068 munka. A forgalmi szám 10921. Az ifjusági munkák beszerzésénél a tanitókar és az iskolaszék a legnagyobb körültekintéssel jár el, nehogy a gyermekek kezébe olyan olvasmány kerüljön, a mely ifjú és ártatlan lelkét megfertőztethetné. A könyvtári javaslatot a tanitók tanácskozmányban állitják össze, azt az iskolaszék felülbirálja s a beszerzett könyveket a tanitók, mielőtt olvasásra kiadják, maguk is átolvassák. Ha aztán mégis olyan munka szereztetnék be, mely nem gyermekek kezébe való, a tanitók erről az igazgatónak jelentést tesznek, a ki viszont az együttes tanácskozmányon elrendeli, hogy a kifogásolt könyv mindegyik iskola könyvtárából eltávolittassék. A jobb könyveket pedig ugyanezen úton beszerzésre ajánlja. Az ifjusági könyvtárak gyarapitására szolgálnak a könyvtár-dijak és a hanyag iskolázók birságpénzei. *A beszerzett könyvekről azonban — bár tanulságos és szükséges volna — névszerinti kimutalást nem ad az Értesitő.*

A *tanitás eredménye* a mindennapi iskolákban legalább is jónak mondható, a gazdasági ismétlő iskolákról azonban az Értesitő is nyiltan bevallja, hogy ott az eredmény gyenge. Egyik fő oka ennek a tanulók rendetlen iskolalátogatása. Nagy baj az, hogy ebben a tekintetben a *rendőrség nem jár el a kellő szigorúsággal. Ugyszólván csak az jár iskolába, a ki akar. Akárhány gyermek van, a ki legföllebb egyszer-kétszer, sőt olyan is van, a ki egyetlen egyszer sem volt előadáson, de azért a haja szála sem görbült meg.* Hogy ezen segiteni kell, ha nem akarjuk, hogy iskoláink visszafelé fejlődjenek, mindenki belátha tja. Van azután ezen eredménytelenségnek egy más oka is s ez az, hogy az iskolák mellett nincsenek gyakorló terek s igy nincs alkalom arra, hogy a tanitók az elméletileg előadott gazdasági ismereteket gyakorlatilag is bemutathatnák és maradandóvá tehetnék. A tanitók ezen hiányon ugy iparkodtak segiteni, hogy a tanév folyamán néhányszor kirándulásokat tettek a tanulókkal s a közben magyarázatokkal szolgáltak a látott és tapasztalt dolgokról.

A vallásos nevelésre a tanitók kiváló gondot forditottak, jó példával igyekezvén előljárni mindenben, a mi a vallásos érzelmek ápolására és fejlesztésére szolgál. Az iskolai előadásokat áhitatos imával kezdték és végezték; a tanévet ünnepélyes „Veni Sancte"-val nyitották meg s „Te Deum"-mal fejezték be. A belv. fiuiskola rk. tanulói vasár- és ünnepnapokon az egész tanév alatt, a belv. leányiskola növendékei pedig, a téli hónapokat kivéve, szent misét és keresztény tanitást hallgattak; a külvárosi iskolák tanulói május és júniusban hetenként kétszer, kedden és péntek hallgattak szent misét. Ezen felül szeptember 10-én, bold. Erzsébet királyné halálának évfordulóján, október 4-dikén, királyunk névünnepén, ápr. 11-én, az 1848. évi törvények szentesitésének és jun. 8-án a király koronázásának évfordulóján tartott ünnepélyes isteni tiszteleteken is résztvettek az összes növendékek. A belv. fiuiskola rk. tanulói nagypénteken meglátogatták a szent sirokat, résztvettek a buzaszentelési, Sebestyén és Flóriánnapi, a keresztjáró és urnapi körmeneteken. A róm. kath. tanulók, ugy a mindennapiak, mint az ismétlők, az egyházi hatóság által megjelölt napokon gyóntak és áldoztak, s mindezen szent ténykedésekhez a tanitók a legnagyobb készséggel s örömmel vezették tanitványaikat. Gondjuk volt továbbá arra is, hogy a többi felekezetekhez tartozó közs. iskolai tanulók is rendesen eljárjanak a hittani órákra, egyházi hatóságaik által megjelölt napokon az isteni tiszteleten és egyéb vallásos gyakorlataikon rendesen megjelenjenek s vallási kötelmeiknek mindenben eleget tegyenek.

A női kézimunkára 10 tanitónő oktatja a leánynövendékeket. Szegény leányok kézimunka anyagára a város évenként 200 koronát szavaz meg. Kézimunkát tanult összesen 1032 leány, a kik 2631 darabot készitettek 2950 kor. értékben.

A tornászat fejlesztése körül különösen *Alagby* Dezső iskolaszéki elnök szerzett el nem évülő érdemeket. Már évekkel ezelőtt meginditotta az iskolaszékben a mozgalmat, hogy a belvárosi iskolák számára állandó tornacsarnok létesittessék, s nem kimélve időt és fáradságot, mindent elkövetett annak érdekében; de mikor már sikerült eszméjének megnyerni iskolaszéket, tanácsot, közgyülést, igyekezete hajótörést szenvedett a körülményekben. Nem találtak, illetve nem kaptak e célra alkalmas helyiséget még bérletre sem. Hasonló buzgalommal és kitartással küzdött éveken át az ifjusági játszótér érdekében is. Méréseket eszközöltetett, terveket készittetett, *de a kért helyet nem kapta meg; a város közgyülése a Vásárlér helyett, mely egyedül alkalmas hely játszótérnak, a városon kivül jelölte ki a játszóhelyet,* melyet azonban nagy távolsága miatt csak a középiskolai tanulók kereshetnek fel úgynevezett játékdélutánjaikon. Máskor senki sem látogatja. De még ez a sikertelenség sem csüggesztette el s egy lépéssel ismét tovább haladt: behozta az iskolákba a leánytornászást. Azok a leánykák, akik önként jelentkeznek, az oktatásukra vállalkozó tanitók vezetése mellett, már három év óta részesülnek rendszeres tornaoktatásban. Mindkét nemü ifjuság nyilvános tornaversenyen sikerült gyakorlatokban számolt be ügyességéről.

A beszédfogyatékosok tanfolyamát Almássy Ferenc vezette. Mivel azonban a föllépett járványos betegségek miatt a növendének el-elmaradoztak, az eredmény nem teljesen kielégitő. — *A siketnémák tanfolyamán Verger* Tamás volt a szorgos vezető. A tanitás eredménye kedvezőnek mondható, de még jobb lehetett volna, ha a tanulók szorgalmasabban járnak az előadásokra. — *Az egészségi állapotok* nem voltak kedvezők. A kanyaró mintegy három hónapig sanyargatta a tanulókat, több százat ágyba döntött, néhányat sirba is vitt s a legtöbben a családjukban vagy házukban előfordult ragályos betegségek miatt nem mehettek iskolába. Ugyane miatt egyszerre három tanitó is helyettesitésre szorult. — *Iskolai ünnepély* tartatott szept. 10-én és 19-én Erzsébet királyné emlékére, okt. 4-én Ő felsége nevenapján, márc. 15-én, ápr. 11-én, jun. 8-án és a tanév bezárásakor. Csodáljuk azonban, hogy az iskolák vezetősége a kath. tanulók kizárólagos többsége mellett, ebben a kath. városban *nem talált alkalmat a keresztény magyar hazafiság ünnepének, XIII. Leó pápa jubileumának nyilvános megünneplésére.* Nyoma legalább nincs az értesitőben.

A tanitótestület Göbel János György igazgató és *Szirbek* József h. igazgató vezetése mellett 46 tagból állott. A kath. tanulók hitoktatását 8 hitoktató végezte.

Az elemi iskolák száma 10. Az összes elemi iskolákba beiratkozott 1619 fiu és 1362 leány, *összesen 2754. Róm. kath. volt 2510,* ev. ref. 107, zsidó 83, ág. ev. 38, gör. kel. 13. Legnépesebb volt a palotavárosi II. ker. iskola 370 tanulóval, legkevesebb növendéke (167) volt a zámoly-utcai iskolának. *Kitünő* előmenetelü volt 239, *jeles* 446, *jó* 818, *elégséges* 776, *elégtelen* 475, *osztályozatlan* maradt 227 tanuló. — A 2754 tanuló közül *csak 204 nem mulasztott. 2550 tanuló mulasztott összesen 83732 félnapot*; igazolt ezek közül 66932, *nem igazolt 16800 félnap.*

A gazdasági ismétlő iskolák száma 9. Beiratkozott 390 fiu, 505 leány, összesen 895; tanév végére maradt *805 tanuló Róm. kath. volt 765,* zsidó 27, gör. kel. 13, ev. ref. 9, ág. ev. 1. Legnépesebb volt a vizivárosi iskola 152 tanulóval, legkisebb a zámoly-utcai 35 tanulóval. *Kitünő* előmenetelü vott 18, *jeles* 446, *jó* 245, *elégséges* 255, *elégtelen* 165, *osztályozatlan* maradt 90 tanuló. A 805 tanuló közül *csak 23 nem mulasztott.* 782 tanuló *mulasztott összesen 10608 félnapot;* igazolt ezekből 6012, *nem igazolt 4596 félnap.*

Az összes elemi és ismétlő iskolákat e szerint 3559 tanuló látogatta, a kik közül 3275 volt a róm. katholikus s csak 284 a más vallásu. — Ezek az iskolák tehát a városunkban fenálló ev. ref. és zsidó felekezeti elemi iskolákkal szemben valósággal katholikus iskolák, hogy mégis miért nem kifejezetten és bevallottan azok, a miként egykor voltak, arról jobb nem beszélni.

Anyakönyvi statisztika

1902. évi julius hó 5-től julius hó 12-ig.

I. Születés.

Született: 18 fiú, 9 leány. Ezekből törvényes fiú: 16, leány 9; törvénytelen fiú: 2, leány: 0; halva született: 0 törvényes fiú, 0 leány; 0 törvénytelen fiú, 0 leány. — Összesen: 27.

II. Halálozás.

Elhalt: 10 fi, 8 nő. Ezekből 5 éven aluli törvényes fiú: 4, leány: 2; törvénytelen fiú: 0, leány: 0; 5 éven felüli fi: 6, nő: 6. — Összesen: 18.

E szerint a születés a halálozást 9-cel mulja felül.

Elhaltak: Hammer Ferenc, róm. kath., 15 hónapos, tüdőlob, Kertalja-utca 16. sz. — Takács István, róm. kath., 6 hónapos, tüdővész, Temetősor 13. szám. — Dittrich István, róm. kath., 10 hónapos, tüdőlob, Felsőkirálysor 9. sz. — Viniczai Józefa Erzsébet, róm. kath., 3 hónapos, bélhurut, Olaj-utca 67. sz. — Mohácsi István, róm. kath., kintornás, 22 éves, nőtlen, tüdőgümőkór, Szent-György kórház. — Özv. Tehel Mórné szül. Szilber Lori, izraelita, háztulajdonos, 69 éves, köszvényokozta kimerülés, Szent-István-utca 16. szám. — Pilotti Margit, róm. kath., 4 hónapos, heveny-gyomor és bélhurut, Rác-u. 22. szám. — Id. Lerf Ferenc, róm. kath., magánzó, 79 éves, bélrák, Fürdősor 3. sz. — Özv. Remsey Józsefné szül. Tüske Erzsébet, róm. kath., magánzó, 75 éves, végelgyengülés, Haltér 11 sz. — Szabó Lajosné szül. Dorner Erzsébet, róm. kath. 36 éves, tüdővész, Megyeház-tér 5. sz. — Moncskó Flórián-Gyula, róm. kath., 2 éves, agykérlob, Csapó-utca 14. sz. — Tóth János, róm. kath., 1 hónapos, veleszületett gyengeség, Csutora-utca 11. sz. — Rákos Erzsébet, róm. kath., 16 éves, hashártya-gümőkór, Öreg-utca 63. sz. — Móricz Péter Adjut, róm. kath., szent-Ferencrendi szerzetes, szabó, 47 éves, hátgerincsorvadás, Városház-tér 2. sz. — Özv. Onosza Ferencné, szül. Major Julianna, róm. kath., kéregetőnő, 89 éves, aggkór, Szt. György kórház. — Mayer Péter, róm. kath., nyug. kántor-tanító, 74 éves, Dán Borbála férje, tüdővizenyő, Gyümölcs-utca 32. sz. — Nagy Istvánné, szül. Kárász Sára, ev. ref., 44 éves, veselob, Homoksor 15. sz. — Kundacker János, róm. kath., korcsmáros, 47 éves, házas, agyszélhüdés, Fürdősor 4. sz.

III. Házasságkötés.

A fentjelzett idő alatt házasságra lépett: 2 pár.

IV. Kihirdetés.

Bori András, ács-segéd és Szentes Anna, Szfejérvár. — Kiss Ferenc, cserepes-segéd és Langmár Mária, Szfejérvár. — Károly Mihály, postaszolga és Horváth Katalin, varrónő, Szfejérvár. — Vértesi Jenő, fodrász, Szfejérvár és Schieder Mária, Lovasberény (Fejérmegye.)

Alulirott ménes-állományának leszállítása céljából f. évi augusztus hó 17-én d. e. 10 órakor Kutas-Kálista pusztán 43 drb. különféle koru és nemü ló, u. m.: 5 drb. anyakanca, 4 drb. 4½ éves, 7 drb. 3½ éves, 5 drb. 2½ éves, 13 drb. 1½ éves, 7 drb. ½ éves csikó; 1 drb. telivér angol mén, 1 drb, lipicai mén kerül eladásra. Közelebbi felvilágositást alulirott ad.

Kálista puszta Kutas vasuti megállóhoz egy negyedóra távolságra van.

Ötvös-Kányi (Somogym.), 1902. julius 5-én.

Chernel Gyula.

Templomfestő,
Szobafestő.
Cimfestő,
Mazoló.
Aranyozó.

KÁLÓCZY GYULA

Basa-u 4 sz (Számmer-nyomdával szemben)

Megrendelések legjutányosabban fogadtatnak el.
Pontos kiszolgálás.

TÖGL és SZLANYINKA

Sz.-Fejervár, Szt-Imre-utca 1. sz.

Ajánljuk dúsan felszerelt raktárunkat a legfinomabb bel- és külföldi szövetekből, ugyszintén elegáns és divatos szabásu öltönyök elkészitését a lehető legmérsékeltebb árak mellett.

Tisztelettel
TÖGL és SZLANYINKA.

Hirdetések

a „Fejérmegyei Napló"

részére

jutányos áron felvétetnek a

kiadóhivatalban

Szent-István-tér 1.

SZALAY GYULA

* * * műorgona épitő intézete * * *

ALAPITTATOTT 1879. | SZÉKESFEHÉRVÁROTT, * * LÖVÖLDE-UTCA. * * | ALAPITTATOTT 1879.

Elfogad megrendelést a legújabb rendszerü templom- és hangversényorgonák elkészitésére hat évi jótálás mellett. Raktáron tart kisebb és közép nagyságu új és átalakitott templomorgonákat. Zongorák, pianinok és harmoniumokat. Orgonák évi kezelését és gondozását mersékelt áron eszközli az ország bármely részében.

Költségvetést ingyen és bérmentve küld.

Másolat A sárbogárdi róm. kath. plebánia-hivataltól.

BIZONYITVÁNY.

Alulirott ezennel bizonyitom, hogy Szalay Gyula székesfehérvári műorgonaépitő úr a sárbogárdi róm. kath. plebánia-templom számára 1902. április 27-én egy góth-stylbe épült 10 szoló és 5 mellékváltozattal biró orgonát épitett.

Az orgona kúp-rendszerre épült, külső alakja a góth-stylnek megfelel, hangja hatalmas, mert a 10 változatban 7 változat 8 és 16 lábas, a változatok szólama charakteristikus, a legfinomabb pianissimótól a legegyszerűbb ujj nyomássai játék közben a menydörgésszerü crescendoig fokozható és viszont a legcsendesebb pianissimoig mérsékelhető. A munka kiállitása szolid, szakértők véleménye szerint túlságosan munkás és tartósságra van számitva; hirneves külföldi cégek ezer forinttal többet kérnek egy ilyen kivitelü és ennyi változattal biró Orgonáért; miért is a fentnevezett orgonaépitő úrnak megelégedésemet egyrészt a magam, mint hitközségem részéről nyilvánitani, másrészt pedig őt, mint már szakmájában teljesen otthonos magyar műiparost mindenkinek teljes lelkiismerettel ajánlom.

Kelt Sárbogárdon, 1902. Junius 19-én.

Fodor Ferenc,
plebános.

Első székesfehérvári aranyozó- és templomdiszitő műterem

és saját készitményü

TÜKÖR-, KÉP- ÉS KÉPKERET-RAKTÁR.

Alapittatott 1865-ben.

Jelenlegi tulajdonos: **Ilj. Schaumann József,** aranyozó- és templomdiszitő,

ki bármiféle új és régi aranyozást, templomdiszitést és minden e szakmába vágó munkát és szent szobrokat tartós és jó kivitelben, jótállás mellett készit.

Raktár és iroda:

SZENT IMRE-UTCA, (Barátok épülete,) SZÉKESFEHÉRVÁR, ISKOLA-UTCA, (6. szám.)

Nyomatott Számmer Kálmánnál, Székesfejérvárott.